

Lucien Custers, Alleen in wervelende wereld. Het leven van Johan Andreas der Mouw (1863-1919). Nijmegen, Vantilt 2018. 368 blz. geb. € 29,95. ISBN 9789460043666. Zijn jaartallen bestemmen dM tot de generatie van Tachtig, maar hij debuteerde als dichter pas toen hij rond de vijftig was. Evenals zijn leeftijd- en vakgenoot Leopold was dM een laatbloeiër. Zijn dichtwerk ontstond eigenlijk als een welbewuste noodsporg. Gepromoveerd op een filosofisch proefschrift ontwikkelde dM zich tot een filosoof van naam. Vooral het thema van het Ik en het Al hield hem bezig. Naast classicus was dM ook een erkend sanskritist, zodat hij zich in de *Upanishads* kon verdiepen. Brahman bracht hem ertoe het roer om te gooien. Vanaf dit moment legde hij zich toe op de dichtkunst. In korte tijd bracht hij onder de naam Adwaita een vloedgolf van poëzie op papier. Een late Tachtiger was geboren, met een eigen inhoud, taal en toon, die jongere generaties aansprak. De wending die de wijsgeer rond 1904 tot dichter maakte, viel samen met een andere draad in dM's levensverhaal. Dat liep kort gezegd uit op het 'schandaal van Doetinchem', dat de landelijke pers haalde. In die tijd lieten op het Doetinchemse gymnasium docenten zich wel eens overhalen om zwakke leerlingen bij het eindexamen over de streep te slepen. Toen een geval aan het licht kwam, werd dM hiervan beschuldigd, hetgeen aanleiding werd tot zijn vrijwillig ontslag en zijn verhuizing naar Den Haag, waar hij privédocent voor staatsexamens werd en goed tien jaar later overleed. LC schreef over hem een boeiende en evenwichtige biografie. Komrij over dM's poëzie: 'Niets in deze poëzie is verouderd, alles is nieuw als op de eerste dag... Zijn gedichten lijken tegelijkertijd steeds ouder en steeds jonger te worden.' FB

Gerard Visser, Gelatenheid in de kunst. Nijhoff, Braque, Kawabata. Amsterdam, Boom 2018. 572 blz. geïll. € 39,90. ISBN 9789024419630. In Eckhart heeft de cultuurfilosoof GV een bruikbaar stuk gereedschap gevonden. De middeleeuwse mysticus hanteerde in zijn spirituele theologie het begrip *gelatenheid*. Dit dan niet te verstaan als *berusting of lijdzzaamheid*, maar als *kunnen laten gebeuren*. Dit is het wat in onze tijd het meest ontbreekt. GV toont aan dat de kunst een radicale vernieuwing moest ondergaan om in haar eigen medium de teneur van de maakbaarheid tegen te spreken die met haar rekenkundige greep het leven uiterlijk op hoger plan brengt, maar innerlijk aantast. Aan de hand van drie exemplarische kunstenaars Nijhoff, Braque en Kawabata laat GV zien hoe de poëzie, de schilderkunst en verhalende kunst ons dit openbaart. Aan Nijhoff alleen al besteedt GV meer dan 200 blz. Op diens werk hebben letterkundigen al driekwart eeuw hun tanden gebroken. Dat nu een filosoof zich hierover buigt, brengt nieuw licht. Op enkele fronten doet hij openbaringen. De modernistische kunst is als een protest tegen onze agressieve levenswijze. Ook toont GV dat Nijhoff bij zijn vaak halfbegrepen wending 'van de hoge hemel naar het diepte bloed' niet de transcendentie heeft afgezworen maar deze niet *boven* maar allereerst *in* de wereld zoekt. Dit tertium quid weet GV herhaalde keren te onderscheiden waar tot dusver een dilemma werd gezien. Een verrassende en vernieuwende publicatie. FB

Niet aangevraagde boeken worden alleen voor zover mogelijk besproken.